Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

24 февруари 2022 година*

„Преюдициално запитване — Равно третиране на мъжете и жените в областта на социалното осигуряване — Директива 79/7/ЕИО — Член 4, параграф 1 — Забрана на каквато и да е дискриминация, основана на пола — Домашни помощници — Закрила при безработица — Изключване — Особено неблагоприятно положение за жените работници — Легитимни цели на социалната политика — Пропорционалност“

По дело C-389/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Vigo (Административен съд № 2 Виго, Испания) с акт от 29 юли 2020 г., постъпил в Съда на 14 август 2020 г., в рамките на производство по дело

CJ

срещу

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: A. Prechal, председател на втори състав, изпълняващ функцията на председател на трети състав, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (докладчик) и N. Wahl, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: L. Carrasco Marco, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 30 юни 2021 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за CJ, от J. de Cominges Cáceres, адвокат,

– за Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS), от M. S. Amaya Pilares и E. Ablanedo Reyes, letrados,

* Език на производството: испански.

– за испанското правителство, от M. J. Ruiz Sánchez и S. Jiménez García, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от I. Galindo Martín и A. Szmytkowska, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 30 септември 2021 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4, параграф 1 от Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване (ОВ L 6, 1979 г., стр. 24; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 192) и на член 5, буква б) и член 9, букви д) и к) от Директива 2006/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 година за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите (ОВ L 204, 2006 г., стр. 23; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 8, стр. 262).

2 Запитването е отправено във връзка със спор между CJ и Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) (Обща социалноосигурителна каса („TGSS“), Испания) по повод на молбата на CJ да се осигурява за риска безработица.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 79/7

3 Съгласно съображение второ от Директива 79/7:

„като има предвид, че принципът на равното третиране в сферата на социалното осигуряване следва да бъде приложен първо в законно установените схеми, които осигуряват закрила срещу рисковете болест, инвалидност, старост, трудова злополука, професионални заболявания и безработица, както и в разпоредбите, отнасящи се до социалното подпомагане дотолкова, доколкото те са предназначени да допълнят гореспоменатите схеми или да ги заменят;“.

4 Член 3, параграф 1 от тази директива гласи:

„Настоящата директива се прилага:

а) [за] законно установените схеми, които осигуряват закрила срещу следните рискове:

– болест,

– инвалидност,

– старост,

– трудови злополуки и професионални болести,

– безработица;

[…]“.

5 Член 4, параграф 1 от посочената директива предвижда:

„Принципът на равното третиране означава, че не се допуска каквато и да е дискриминация, основана на пола, пряко или косвено, в частност чрез позоваване на брачното или семейното положение, особено що се отнася до:

– обхвата на схемите и условията за достъп до тях;

[…]“.

Директива 2006/54

6 Член 1 от Директива 2006/54, озаглавен „Цел“, има следното съдържание:

„Целта на настоящата директива е да се осигури прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на жените и мъжете в областта на заетостта и професиите.

За тази цел тя съдържа разпоредби за прилагане на принципа на равното третиране по отношение на:

[…]

в) професионалните социално-осигурителни схеми.

[…]“.

7 Член 2 от тази директива, озаглавен „Определения“, гласи в параграф 1:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[…]

б) „непряка дискриминация“: когато привидно неутрална разпоредба, критерий или практика би поставила лица от един пол в по-неблагоприятно положение от лица от друг пол, освен ако тази разпоредба, критерий или практика е обективно обоснована от легитимна цел и средствата за постигането на тази цел са подходящи и необходими;

[…]

е) „професионални социално-осигурителни схеми“: схемите, които не са регулирани от Директива [79/7] и[…] които имат за цел да предоставят на работници, независимо дали са заети или самостоятелно заети лица, в рамките на едно предприятие или група от предприятия, област на икономическа дейност или професионален сектор, или група професионални сектори, обезщетения, предназначени да допълнят или да заместят обезщетенията, предвидени в законно установените социално-осигурителни схеми, независимо дали участието в тези схеми е задължително или доброволно“.

8 Член 5 от посочената директива, озаглавен „Забрана за дискриминация“, гласи:

„Без да се засяга член 4, не се допуска пряка или непряка дискриминация, основана на пола, в професионалните социално-осигурителни схеми, по-специално по отношение на:

а) обхвата на такива схеми и условията за достъп до тях;

б) задължението за правене на вноски и изчисляването на вноските;

[…]“.

9 Член 9 от същата директива, озаглавен „Примери на дискриминация“, предвижда в параграф 1 следното:

„Разпоредбите, които противоречат на принципа на равното третиране са онези, които се основават на пола, пряко или косвено, при:

[…]

д) определянето на различни условия за предоставяне на обезщетения или запазването на тези обезщетения за работещите от единия от двата пола;

[…]

к) предвиждането на различни стандарти или на стандарти, приложими само по отношение на работещите от определен пол, с изключение на предвиденото в букви з) и й) относно гаранцията или запазването на правото на обезщетения, когато работникът напусне схемата“.

Испанското право

LGSS

10 Съгласно озаглавения „Закрила“ член 251 от Ley General de la Seguridad Social (Общ закон за социалното осигуряване), в консолидираната му редакция, одобрена с Real Decreto Legislativo 8/2015 (Кралски законодателен декрет 8/2015) от 30 октомври 2015 г. (BOE бр. 261 от 31 октомври 2015 г., стр. 103291 и поправка BOE бр. 36 от 11 февруари 2016 г., стр. 10898) (наричан по-нататък „LGSS“):

„Работниците, за които се прилага специалната схема за домашните помощници, имат право на социалноосигурителни обезщетения в размера и при условията, предвидени по настоящата обща социалноосигурителна схема, при следните специални правила:

[…]

d) Закрилата съгласно приложимата за домашните помощници специална схема не обхваща безработицата“.

11 Член 264 от LGSS, озаглавен „Закриляни лица“, предвижда в параграф 1:

„Право на закрила при безработица, при условие че се осигуряват за този риск, имат:

a) наемните работници, обхванати от общата социалноосигурителна схема;

[…]“.

Кралски декрет 625/1985

12 Озаглавеният „Осигурителни вноски“ член 19 от Real Decreto 625/1985, por el que se desarrolla la Ley 31/1984, de 2 de agosto, de Protección por Desempleo (Кралски декрет 625/1985 за прилагането на Закон 31/1984 от 2 август 1984 г. за закрилата при безработица) от 2 април 1985 г. (BOE бр. 109 от 7 май 1985 г., стр. 12699 и поправка в BOE бр. 134 от 5 юни 1985 г., стр. 16992) предвижда в параграф 1:

„Осигурителни вноски за безработица дължат всички предприятия и работници, обхванати от общата и от специалните социалноосигурителни схеми, които покриват този риск. […]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

13 CJ е домашна помощница и има за работодател физическо лице. От януари 2011 г. тя се осигурява съгласно приложимата за домашните помощници специална социалноосигурителна схема (наричана по-нататък „специалната схема за домашните помощници“).

14 На 8 ноември 2019 г. CJ подава молба до TGSS, с която иска да се осигурява за безработица, за да придобие право на обезщетение за безработица. Молбата на CJ е придружена от писмено съгласие на нейния работодател да участва в осигуряването.

15 С решение от 13 ноември 2019 г. TGSS отхвърля тази молба, като се позовава на това, че CJ се осигурява по специалната схема за домашните помощници, а член 251, буква d) от LGSS изрично изключва възможността ѝ да прави вноски по тази схема, за да получи закрила при безработица. Това решение е потвърдено от TGSS с решение от 19 декември 2019 г., прието по подадената от CJ жалба по административен ред.

16 На 2 март 2020 г. CJ подава жалба срещу второто решение на TGSS пред Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Vigo (Административен съд № 2 Виго, Испания). В подкрепа на тази жалба CJ изтъква по същество, че член 251, буква d) от LGSS води, що се отнася до социалното осигуряване, до основана на пола непряка дискриминация спрямо домашните помощници от женски пол, които като дял съставляват почти цялата тази група работници.

17 В това отношение CJ отбелязва, че домашните помощници действително са защитени при временна неработоспособност, но когато същата е по-продължителна, те в крайна сметка губят работата си било по споразумение, било вследствие на уволнение, без да имат закрила срещу безработица, за разлика от останалите наемни работници. Тъй като положението на домашните помощници, които са загубили работата си, не се приравнявало на това на осигурените работници, изключването им от обхвата на закрилата при безработица водело и до невъзможност за достъп до други обезщетения и помощи, които изискват изчерпване на правото на обезщетение за безработица. Така член 251, буква d) от LGSS поставял домашните помощници в положение на социална безизходица, което се изразявало не само, пряко, в невъзможността те да получават обезщетение за безработица, но и, непряко, в невъзможността да получават и другите социални помощи.

18 Запитващата юрисдикция изразява съмнения относно съвместимостта на тази национална разпоредба с правото на Съюза. Тя подчертава, че между страните в главното производство е безспорно, че групата работници, обхванати от специалната схема за домашните помощници, е съставена почти само от лица от женски пол. Затова счита, че въпросната национална разпоредба представлява, що се отнася до достъпа до социалноосигурителни обезщетения, основана на пола непряка дискриминация, тъй като отнема на жените работници от тази група възможността да получават обезщетения за безработица, като не им дава право да внасят осигурителни вноски за покриването на този риск. При липсата на каквито и да било изрични съображения в това отношение тази дискриминация била евентуално необоснована и съответно забранена от директиви 79/7 и 2006/54.

19 При тези обстоятелства Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 2 de Vigo (Административен съд № 2 Виго, Испания) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Член 4, параграф 1 от [Директива 79/7], който е посветен на равното третиране и не допуска каквато и да е дискриминация, основана на пола, пряко или косвено, във връзка със задължението за внасяне на осигурителните вноски, и член 5, буква б) от [Директива 2006/54], който съдържа идентична забрана на пряка или непряка дискриминация, основана на пола, по отношение на обхвата на социалноосигурителните схеми и условията за достъп до тях, както и по отношение на задължението за правене на вноски и изчисляването на вноските, трябва ли да се

тълкуват в смисъл, че не допускат национална разпоредба като член 251, буква d) от LGSS, съгласно която „[з]акрилата съгласно приложимата за домашните помощници специална схема не обхваща безработицата“?

2) При утвърдителен отговор на предходния въпрос, трябва ли посочената законова разпоредба да се разглежда като пример за забранена дискриминация по смисъла на член 9, параграф 1, букви д) и/или к) от [Директива 2006/54], доколкото адресатите на спорната разпоредба, член 251, буква d) от LGSS, са почти само жени?“.

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

20 TGSS и испанското правителство повдигат възражение за недопустимост както на преюдициалното запитване, така и на преюдициалните въпроси, поставени от запитващата юрисдикция.

21 Що се отнася, на първо място, до допустимостта на преюдициалното запитване, те твърдят по същество, че спорът в главното производство всъщност не се отнася до претендираното право да се внасят осигурителни вноски, а до признаването на правото на обезщетения за безработица. Следователно, от една страна, този спор бил изкуствено създаден, в смисъл че СЈ сезирала запитващата юрисдикция на неверни основания. От друга страна, тъй като признаването на такова право било от компетентността на съдилищата по трудови и социални спорове, запитващата юрисдикция, бидейки административен съд, не била компетентна да разгледа този спор, поради което не съществувала никаква връзка между разрешаването на същия и исканото тълкуване на правото на Съюза.

22 Освен това TGSS поддържа, че ако въпросният спор действително се отнася до признаването на право да се внасят осигурителни вноски, за разрешаването му не е необходимо тълкуване на Директива 79/7, тъй като въпросът за обхвата на закрилата по специалната схема за домашните помощници бил отделен от въпроса за финансирането на тази схема.

23 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда в рамките на сътрудничеството между него и националните юрисдикции, въведено с член 267 ДФЕС, само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото —както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом като поставените въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (решение от 18 май 2021 г., Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ и др., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 и C-397/19, EU:C:2021:393, т. 115 и цитираната съдебна практика).

24 От това следва, че въпросите, които се отнасят до правото на Съюза, по презумпция са релевантни. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само когато е съвсем очевидно, че искането тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или когато

Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 18 май 2021 г., Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ и др., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 и C-397/19, EU:C:2021:393, т. 116 и цитираната съдебна практика).

25 По-конкретно, видно от самия текст на член 267 ДФЕС, отправеното преюдициално запитване трябва да е „необходимо“, за да може запитващата юрисдикция да постанови „[своето] решение“ по образуваното пред нея дело. Така преюдициалното производство по-специално предполага пред националните юрисдикции да е висящ действителен спор, по който те трябва да се произнесат с решение, в което да вземат предвид решението по преюдициалното запитване (решение от 18 май 2021 г., Asociапреса ia „Forumul judecătorilor din România“ и др., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 и C-397/19, EU:C:2021:393, т. 117 и цитираната съдебна практика).

26 Най-напред, както бе посочено в точки 15 и 18 от настоящото решение, спорът в главното производство се отнася до отказа на TGSS да уважи молба за осигуряване за безработица с цел придобиване на право на съответните обезщетения за безработица. По-нататък, този отказ се основава на изключването на тези обезщетения от специалната система за домашните помощници по силата на член 251, буква d) от LGSS. Накрая, доколкото важало за група работници, състояща се почти само от жени, това изключване би могло според запитващата юрисдикция да представлява забранена с директиви 79/7 и 2006/54 непряка дискриминация, основана на пола.

27 При това положение, от една страна, поставените от запитващата юрисдикция въпроси не са от хипотетично естество, а от друга страна, исканото тълкуване на правото на Съюза има връзка с предмета на спора в главното производство, доколкото всъщност се отнася до признаването на правото на обезщетение за безработица, и по смисъла на припомнената в точка 25 от настоящото решение съдебна практика е необходимо на запитващата юрисдикция за целите на постановяването на нейното решение, тъй като ѝ дава възможност да прецени съвместимостта на разглежданата в главното производство национална разпоредба с правото на Съюза. Ето защо преюдициалното запитване е допустимо.

28 Този извод не се поставя под съмнение от довода на испанското правителство, че запитващата юрисдикция не била компетентна да разгледа така очертания спор в главното производство, тъй като същият бил от компетентността на съдилищата по трудови и социални спорове. Всъщност в това отношение е достатъчно да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика Съдът не следва нито да поставя под съмнение преценката на запитващата юрисдикция за допустимостта на предявеното в главното производство искане, която в рамките на преюдициалното производство е от компетентността на националния съд, нито да проверява дали актът за преюдициално запитване е постановен съобразно националните правила за съдебната организация и съдопроизводството. Съдът е длъжен да се съобразява с акта за преюдициално запитване, постановен от юрисдикция на държава членка, доколкото той не е отменен чрез евентуално предвидените в националното право способи за правна защита (решение от 16 юли 2020 г., Governo della Repubblica italiana (Статут на италианските мирови съдии), C-658/18, EU:C:2020:572, т. 61 и цитираната съдебна практика).

29 Що се отнася, на второ място, до допустимостта на преюдициалните въпроси, испанското правителство, подкрепено в това отношение от Европейската комисия, поддържа, от една страна, че Директива 2006/54 не е приложима към уредената с LGSS испанска законоустановена социалноосигурителна схема. Доколкото се отнасят до Директива 2006/54, тези въпроси съответно трябвало да бъдат обявени за недопустими.

30 От друга страна, испанското правителство имплицитно заключава, че те са недопустими и доколкото се отнасят до Директива 79/7. Всъщност според това правителство тази директива не задължава държавите членки да въвеждат закрила срещу конкретен осигурителен риск, например срещу риска безработица, което означавало, че молба като процесната, с която се иска осигуряване за този риск с цел придобиване на право на съответните обезщетения, не попадала в обхвата на посочената директива.

31 В това отношение е достатъчно да се отбележи, че съгласно постоянната съдебна практика, когато не е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на разпоредба от правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, възражението, че тази разпоредба не е приложима в главното производство, не е въпрос относно допустимостта на преюдициалното запитване, а по съществото на въпросите (решение от 28 октомври 2021 г., Комисия за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, C-319/19, EU:C:2021:883, т. 25 и цитираната съдебна практика).

32 При това положение, предвид изложените в точки 26 и 27 от настоящото решение съображения, поставените въпроси са допустими.

По същество

33 С въпросите си, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 4, параграф 1 от Директива 79/7 и член 5, буква б) от Директива 2006/54 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална разпоредба, която изключва обезщетенията за безработица от социалноосигурителните обезщетения, отпускани на домашните помощници по законоустановена социалноосигурителна схема.

34 В това отношение като начало следва да се отбележи, че видно от данните в представената на Съда преписка, както и от текста на член 251 от LGSS, специалната схема за домашните помощници е включена в уредената с LGSS обща социалноосигурителна схема и тези работници имат право на съответните социалноосигурителни обезщетения при условията и реда, предвидени по тази обща схема. Що се отнася по-специално до обезщетенията за безработица, от член 264, параграф 1, буква а) от LGSS следва, че право на закрила при безработица, при условие че се осигуряват за този риск, имат всички наемни работници, обхванати от посочената обща схема.

35 Така, след като, както бе посочено в точка 26 от настоящото решение, спорът в главното производство се отнася до признаването на домашните помощници на закрила при безработица, от чийто обхват те са изключени по силата на член 251, буква d) от LGSS, този спор по същество е свързан с кръга на лицата, имащи право на обезщетенията за безработица, отпускани по испанската законоустановена социалноосигурителна схема.

36 От това следва, от една страна, че процесните обезщетения за безработица попадат в приложното поле на Директива 79/7 и съответно тя е приложима към случая в главното производство. Всъщност тези обезщетения са част от законоустановена схема за закрила срещу някой от осигурителните рискове, изброени в член 3, параграф 1, буква а) от тази директива, а именно риска безработица, и са пряко и реално свързани със закрилата срещу този риск (вж. в този смисъл решение от 14 октомври 2021 г., INSS (Вдовишка пенсия на основание на съжителство на семейни начала), C-244/20, непубликувано, EU:C:2021:854, т. 43 и цитираната съдебна практика).

37 От друга страна, това означава, че Директива 2006/54 не е приложима към случая в главното производство. Всъщност от член 1, втора алинея, буква в) във връзка с член 2, параграф 1, буква е) от тази директива следва, че същата не се прилага по отношение на уредените с Директива 79/7 законоустановени схеми (решение от 12 декември 2019 г., Instituto Nacional de la Seguridad Social (Добавка към пенсията на майки), C-450/18, EU:C:2019:1075, т. 34).

38 Затова, предвид изложените в точки 34—37 от настоящото решение съображения, за да се отговори на поставените въпроси, следва по същество да се прецени дали национална разпоредба като член 251, буква d) от LGSS може да доведе до основана на пола дискриминация, що се отнася до персоналния обхват на испанската законоустановена социалноосигурителна схема, осигуряваща закрила при безработица, по смисъла на член 4, параграф 1, първо тире във връзка с второ съображение и член 3, параграф 1, буква а), пето тире от Директива 79/7.

39 В това отношение веднага следва да се отбележи, че национална разпоредба като разглежданата в главното производство не води до основана на пола пряка дискриминация, тъй като се прилага по еднакъв начин спрямо работниците от мъжки и от женски пол, осигурени по специалната схема за домашните помощници.

40 Що се отнася до това дали същата национална разпоредба води до непряка дискриминация, следва, на първо място, да се припомни, че в контекста на Директива 79/7 това понятие трябва да се разбира по същия начин както в контекста на Директива 2006/54 (решения от 8 май 2019 г., Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, т. 37 и цитираната съдебна практика и от 21 януари 2021 г., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, т. 24). Видно от член 2, параграф 1, буква б) от Директива 2006/54, непряка дискриминация, основана на пола, е налице, когато привидно неутрална разпоредба, критерий или практика поставя лица от един пол в особено неблагоприятно положение в сравнение с лица от друг пол, освен ако тази разпоредба, критерий или практика е обективно обоснован(а) от легитимна цел и средствата за постигането на тази цел са подходящи и необходими.

41 Такова особено неблагоприятно положение би могло да се приеме за налично по-специално ако се докаже, че въпросната разпоредба, критерий или практика засяга неблагоприятно много по-голям брой лица от единия, отколкото от другия пол. Националният съд следва да провери дали е такъв случаят по главното производство (вж. по-специално решение от 8 май 2019 г., Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, т. 38 и цитираната съдебна практика).

42 Съдът е постановил, че ако разполага със статистически данни, националният съд трябва, от една страна, да вземе предвид всички работещи, спрямо които се прилага националната правна уредба, от която произтича различното третиране, и от друга страна, да сравни — при групата на работниците от мъжки пол, спрямо които се прилага тази правна уредба, и същата по размер група на работниците от женски пол, спрямо които се прилага същата

правна уредба — каква част от работниците във всяка от тези групи са и не са засегнати от твърдяното различно третиране (вж. в този смисъл решения от 24 септември 2020 г., VS (Професионални пенсии на ръководен персонал), C-223/19, EU:C:2020:753, т. 52 и цитираната съдебна практика и от 21 януари 2021 г., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, т. 26).

43 В това отношение националният съд следва да прецени доколко представените пред него статистически данни са надеждни и дали могат да бъдат взети предвид, т.е. дали по-специално не отразяват съвсем случайни или конюнктурни събития и дали са достатъчно значими (решения от 24 септември 2020 г., YS (Професионални пенсии на ръководен персонал), C-223/19, EU:C:2020:753, т. 51 и цитираната съдебна практика и от 21 януари 2021 г., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, т. 27).

44 В случая, както приема генералният адвокат в точка 58 от заключението си, следва да се вземат предвид не само осигурените лица по специалната схема за домашните помощници, но и всички работници, за които се прилага испанската обща социалноосигурителна схема, която обхваща и осигурените по специалната схема за домашните помощници (вж. в този смисъл решение от 21 януари 2021 г., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, т. 28). Всъщност, както вече бе посочено в точка 35 от настоящото решение, разглежданата в главното производство национална разпоредба спомага за определянето на кръга на лицата, имащи право на отпусканите по тази обща схема обезщетения за безработица.

45 Следва обаче да се констатира, че видно от представените от TGSS в устното ѝ становище статистически данни, от една страна, към 31 май 2021 г. броят на наемните работници, осигурени по посочената обща схема, е 15 872 720, от които 7 770 798 жени (48,96 % от наемните работници) и 8 101 899 мъже (51,04 % от наемните работници). От друга страна, към същата дата групата на наемните работници, осигурени по специалната схема за домашните помощници, наброява 384 175 работници, от които 366 991 жени (95,53 % от осигурените по тази специална схема, или 4,72 % от наемните работници от женски пол) и 17 171 мъже (4,47 % от осигурените по тази специална схема, или 0,21 % от наемните работници от мъжки пол).

46 Тези статистически данни съответно сочат, че делът на осигурените по испанската обща социалноосигурителна схема наемни работници от женски пол, които са засегнати от произтичащото от разглежданата в главното производство национална разпоредба различно третиране, е значително по-голям от този на наемните работници от мъжки пол.

47 Ако, след като направи преценка по смисъла на припомнената в точки 42 и 43 от настоящото решение съдебна практика, запитващата юрисдикция стигне до извода, че посочените статистически данни са надеждни, представителни и значими, би могло съответно да се приеме, че член 251, буква d) от LGSS поставя в особено неблагоприятно положение работниците от женски пол в сравнение с работниците от мъжки пол.

48 От това би следвало, че тази национална разпоредба води до основана на пола непряка дискриминация, в разрез с член 4, параграф 1 от Директива 79/7, освен ако не е обоснована от обективни фактори, които не съдържат никаква дискриминация, основана на пола. Такъв е случаят, ако тази разпоредба отговаря на легитимна цел на социалната политика, годна е да постигне тази цел и е необходима в това отношение, като се има предвид, че може да се счита за подходяща да гарантира посочената цел само ако действително отговаря на грижата за постигането ѝ и се прилага последователно и систематично (вж. в

този смисъл решения от 20 октомври 2011 г., Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, т. 70 и 71 и цитираната съдебна практика и от 21 януари 2021 г., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, т. 31 и 32 и цитираната съдебна практика).

49 Твърдението, че положението на домашните помощници не е сходно с това на останалите наемни работници по испанската обща социалноосигурителна схема, което испанското правителство изтъква в подкрепа на гледището си за липса на такава непряка дискриминация, е ирелевантно в това отношение.

50 Всъщност, както отбелязва генералният адвокат в точка 47 от заключението си, за разлика от делото, по което е постановено решение от 26 юни 2018 г., MB (Промяна на пола и пенсия за осигурителен стаж и възраст) (C-451/16, EU:C:2018:492), споменато от това правителство, разглежданата в главното производство национална разпоредба не представлява основана на пола пряка дискриминация, която би могла да бъде поставена под въпрос поради твърдяната липса на сравнимост на положението на домашните помощници с това на другите наемни работници.

51 Що се отнася, на второ място, до наличието на обективен обосноваващ фактор по смисъла на съдебната практика, припомнена в точка 48 от настоящото решение, следва да се подчертае, че макар националният съд единствен да е компетентен да прецени фактите и да тълкува националното законодателство и в крайна сметка да определи дали и в каква степен разглежданата в главното производство разпоредба е оправдана от такъв обективен фактор, Съдът, който в рамките на преюдициалното производство трябва да бъде полезен с отговора си на националния съд, все пак е компетентен да даде насоки въз основа на преписката по главното производство и представените пред него писмени и устни становища, така че да позволи на националния съд да се произнесе (решения от 20 октомври 2011 г., Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, т. 72 и цитираната съдебна практика и от 24 септември 2020 г., YS (Професионални пенсии на ръководен персонал), C-223/19, EU:C:2020:753, т. 58 и цитираната съдебна практика).

52 В този контекст Съдът многократно е постановявал, че държавите членки действително разполагат с широка възможност за преценка, когато избират подходящите мерки за осъществяването на целите на своята социална политика и политиката на заетост (решения от 20 октомври 2011 г., Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, т. 73 и цитираната съдебна практика и от 21 януари 2021 г., INSS, C-843/19, EU:C:2021:55, т. 33), но същевременно съответната държава членка следва в качеството си на автор на предполагаемата дискриминационна норма да покаже, че тази норма отговаря на посочените в точка 48 от настоящото решение условия (вж. в този смисъл решения от 20 октомври 2011 г., Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, т. 74 и от 17 юли 2014 г., Leone, C-173/13, EU:C:2014:2090, т. 55).

53 В случая испанското правителство и TGSS изтъкват в писмените и устните си становища, че законодателното решение да се изключат от обхвата на закрилата при безработица домашните помощници е свързано с особеностите на този професионален сектор. Всъщност, от една страна, дейността на домашните помощници като отрасъл се отличавала с висока заетост, ниска квалификация и съответно ниско заплащане, както и със значителен процент неосигурени работници. От друга страна, за трудовото правоотношение на тези работници било характерно това, че работодателят е частно лице, глава на семейство, който не извлича печалба от наемния труд на въпросните работници, и

това, че работното място е семейният дом, което поради неприкосновеността на жилището затруднявало както проверката на предпоставките за достъпа до обезщетението за безработица, така и контрола.

54 В този контекст нарастването на разходите за труд поради увеличаването на вноските за покриване на риска безработица би могло според тези заинтересовани лица да доведе до намаляване на заетостта в тази област на труда, изразяващо се в по-малко нови назначения и прекратяване на трудови правоотношения, до случаи на незаконна заетост и на социални измами и следователно до по-слаба закрила на домашните помощници. Разглежданата в главното производство национална разпоредба съответно била насочена към това да се запазва заетостта и да се противодейства на незаконната заетост и на социалните измами и така да се гарантира социалната закрила на работниците.

55 Испанското правителство добавя, че тази национална разпоредба е пропорционална за постигането на преследваните с нея легитимни цели на социалната политика. Всъщност, от една страна, като се изключат обезщетенията за безработица, домашните помощници по принцип получавали всички останали обезщетения по испанската обща социалноосигурителна схема, въпреки по-малкия осигурителен принос във финансирането на тази схема поради по-ниските осигурителни вноски. Освен това изключването на закрилата при безработица засягало риск, който не бил висок при тази група работници.

56 От друга страна, изключване на обезщетенията за безработица от обезщетенията, отпускани по специалната схема за домашните помощници, не водело до пълна липса на закрила по отношение на риска безработица, тъй като в полза на въпросните лица, които поради здравната криза, предизвикана от пандемията на Ковид-19, са преустановили отчасти или изцяло дейността си, е била предвидена извънредна временна помощ при загуба на работа.

57 В тази връзка, що се отнася, първо, до целите, преследвани с разглежданата в главното производство национална разпоредба, следва да се отбележи, че целта, от една страна, да се запази равнището на заетост и да се насърчи наемането на работа, и целта, от друга страна, да се противодейства на незаконната заетост и социалните измами с оглед на социалната закрила на работниците, представляват общи цели на Съюза, както следва от член 3, параграф 3 ДЕС и от член 9 ДФЕС.

58 Освен това, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 67 от заключението си, тези цели са били признати от Съда съответно като легитимна цел на социалната политика (вж. в този смисъл решения от 16 октомври 2007 г., Palacios de la Villa, C-411/05, EU:C:2007:604, т. 64—66 и от 2 април 2020 г., Comune di Gesturi, C-670/18, EU:C:2020:272, т. 36 и 37 и цитираната съдебна практика) и императивно съображение от общ интерес, което може да обоснове ограничение на упражняването на признатите с Договора основни свободи (вж. в този смисъл решения от 16 април 2013 г., Las, C-202/11, EU:C:2013:239, т. 28 и цитираната съдебна практика и от 13 ноември 2018 г., Čepelnik, C-33/17, EU:C:2018:896, т. 44 и цитираната съдебна практика).

59 От друга страна, Съдът вече е постановил, че тези цели могат да обосноват различно третиране, което в далеч по-голяма степен засяга жените от мъжете, що се отнася до достъпа до законоустановена схема за осигуряване за безработица (вж. в този смисъл решение от 14 декември 1995 г., Megner и Scheffel, C-444/93, EU:C:1995:442, т. 27, 28 и 32).

60 При това положение следва да се приеме, че преследваните с член 251, буква d) от LGSS цели по принцип са легитимни цели на социалната политика, годни да обосноват непряката дискриминация, основана на пола, до която евентуално води тази национална разпоредба.

61 Що се отнася, второ, до това дали въпросната национална разпоредба е годна да постигне тези цели, и в частност до това дали тя се прилага последователно и систематично, следва да се отбележи, от една страна, че закрилата на работниците посредством социалноосигурителни схеми ще доведе по естеството си до увеличаване на разходите във връзка с този производствен фактор, което може в зависимост от обстоятелствата, характеризиращи пазара на труда, да засегне равнището на заетост във всеки сектор на този пазар, и от друга страна, че самото съществуване на такива схеми крие риска, без значение за кой сектор става въпрос, от злоупотреба с предоставяната от тях закрила.

62 Следователно, за да може разглежданата в главното производство национална разпоредба да се счита за прилагана последователно и систематично от гледна точка на целите, посочени в точка 57 от настоящото решение, трябва да се установи, че категорията работници, изключени по силата на тази разпоредба от кръга на закриляните при безработица лица, действително се отличава от други категории работници, които не са изключени от този кръг лица.

63 В това отношение от становищата на TGSS и на испанското правителство е видно, че други категории работници, които работят в жилището на работодатели частни лица или чиято трудова дейност има същите особености от гледна точка на заетост, квалификация и заплащане като тази на домашните помощници, например градинари и частни шофьори или селскостопански работници и такива в сферата на чистотата, са обхванати от закрилата при безработица, при това независимо от понякога по-ниските спрямо тези на домашните помощници осигурителни вноски.

64 Така законодателното решение от кръга на лицата, получаващи обезщетения за безработица по испанската обща социалноосигурителна схема, да се изключат домашните помощници, не се оказва последователно и систематично прилагано спрямо други категории работници, които получават същите обезщетения и същевременно имат характеристики и работят при условия, аналогични на посочените в точка 53 от настоящото решение във връзка с домашните помощници, и следователно са изложени на аналогични рискове като намаляване на заетостта, социални измами и прибягване до незаконна заетост.

65 Освен това е важно да се подчертае безспорното между страните по главното производство обстоятелство, че осигуряването по специалната схема за домашните помощници по принцип дава право да се получават всички отпускани по испанската обща социалноосигурителна схема обезщетения, с изключение на това за безработица. По-конкретно, от становището на испанското правителство се вижда, че тази специална схема покрива по-специално рисковете трудова злополука и професионално заболяване.

66 Доколкото обаче тези други обезщетения крият в себе си същите рискове от социални измами като обезщетенията за безработица, може да се постави под съмнение и вътрешната съгласуваност на разглежданата в главното производство национална разпоредба, що се отнася до въпросните други обезщетения. В този контекст ще е задача на запитващата юрисдикция да провери как се отразява на съгласуваността на тази

национална разпоредба постепенното увеличаване на размера на осигурителните вноски за домашните помощници, за което споменава испанското правителство в писменото си становище.

67 При това положение, както отбелязва и генералният адвокат в точка 99 от заключението си, следва да се приеме, че от представените от правителството на Испания и от TGSS данни не личи избраните от тази държава членка способи да са годни да постигнат преследваните легитимни цели на социалната политика, което обаче трябва да се прецени от запитващата юрисдикция.

68 Освен това е важно също така да се отбележи, трето, че ако все пак констатира, че разглежданата в главното производство национална разпоредба отговаря на легитимни цели на социалната политика и е годна да осъществи тези цели, запитващата юрисдикция следва да провери и дали тази разпоредба не надхвърля необходимото за постигането им.

69 В този контекст от акта за преюдициално запитване, както и от устното становище на CJ е видно, че изключването на домашните помощници от обхвата на закрилата при безработица води до невъзможността им да получават други социалноосигурителни обезщетения, на които те имат право и които изискват изчерпване на правото на обезщетение за безработица, като например обезщетенията за трайна неработоспособност или социалните помощи за лица без работа.

70 Щом като това изключване би довело до още по-слаба социална закрила на домашните помощници, и по-точно до положение на социална безизходица, разглежданата в главното производство национална разпоредба не се оказва необходима за постигането на посочените цели, като запитващата юрисдикция все пак следва да провери дали въпросното изключване има твърдените последици, що се отнася до предоставянето на други социални обезщетения.

71 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че член 4, параграф 1 от Директива 79/7 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална разпоредба, която изключва обезщетенията за безработица от социалноосигурителните обезщетения, отпускани на домашните помощници по законоустановена социалноосигурителна схема, щом като тази разпоредба поставя в особено неблагоприятно положение работниците от женски пол в сравнение с тези от мъжки пол и не е обоснована от обективни фактори, които не съдържат никаква дискриминация, основана на пола.

По съдебните разноски

72 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Член 4, параграф 1 от Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална разпоредба, която изключва обезщетенията за безработица от социалноосигурителните обезщетения, отпускани на домашните помощници по законоустановена социалноосигурителна схема, щом като тази разпоредба поставя в особено неблагоприятно положение работниците от женски пол в сравнение с тези от мъжки пол и не е обоснована от обективни фактори, които не съдържат никаква дискриминация, основана на пола.

Подписи